

Verslag ontwikkelingen bermbeheer Verbindingsleiding Veenschap, 2020.

kleine Vuurvlinder

Contactadres:
Johan Niphuis.
jgniphuis@gmail.com

Einde winterperiode 2019/2020 is een vervolg gemaakt met het rooien van bomen langs de Oosterveenweg en van een aantal percelen het hout aan de slootrand gezaagd. Dit om de bermen meer licht en lucht te geven. Gedeeltelijk was dat de rand van een stukje bos, waarbij er voor gezorgd werd dat een enkele mooie boom de ruimte kreeg. Het overgrote deel bomen en struiken dat werd gekapt stond langs de rand van grasland. Hierdoor kreeg de berm daar, welke in de loop der jaren helemaal verruigd was, weer licht.

Een deel werd gezaagd door een lid van de KNNV, Geert Euverman, die hier ook het zaagwerk coördineerde voor de zaaggroep van de Faijersheide o.l.v. Hans Kamerling, die het meeste werk hebben verricht. Het dikke hout is als brandhout afgevoerd en alles wat niet gebruikt kon worden is netjes in de berm opgestapeld en zoals afgesproken door de gemeente Twenterand versnipperd en afgevoerd.

Al met al is verspreid over een paar honderd meter weer volop zicht op de weites van het Veenschap, zorgen een stuk of wat mooie bomen voor een aangename stoffering langs de weg en valt er weer meer licht op de berm voor een betere ontwikkeling van de flora.

Voor deze winter (2020/2021) zit dit dankbare werk er helaas niet in.

De bedoeling was om nog een paar prachtige beeldbepalende grote eiken ruimte te geven, zodat die volop in het zicht zouden komen.

Mooi voor de recreant, maar ook de berm zal hiervan profiteren.

De corona richtlijnen in acht nemende gaat dat voorlopig niet door. Perceel eigenaren zijn niet benaderd en daarenboven is vrijwilligerswerk op dit moment niet toegestaan. Het is dit jaar nu eenmaal niet anders en voor 2021 is het allemaal nog even afwachten.

10-03-'20.

1^e Inventarisatie ronde voor Vogelmelk en Hemelsleutel en nieuwe bedreiging! vastgesteld;

Het schouwpad Oosterveenweg tussen Hoofdweg en RW 36 is kortgeleden gebruikt als crossbaan voor motoren. Ook later in het jaar is het schouwpad een paar keer gebruikt als crossbaan

11-03-'20.

Voorjaarsoverleg met betrokken partijen. Waterschap Vechtstromen, gem. Twenterand en KNNV afd. Vriezenveen. (zie verslag Allard Davenschot, waterschap Vechtstromen)

24-03-'20.

Oosterveenweg.

Plek (noordberm, ten westen van schrikhek, ca. 30 mtr.)

met nog relatief veel blauwe Knoop, handmatig Braam verwijderd.

09-04-'20.

Inventarisatie voorjaarsflora en handmatig braam verwijderen t.pl.v. PV2 (zuidberm).

Na een redelijk natte februari maand waarin de grondwatertekorten wel zijn aangevuld maar nog niet op het "normale" peil zijn gekomen, moeten we constateren dat opnieuw (3^e jaar op rij), we te maken hebben met een zeer droog voorjaar, slechts 5 mm. neerslag. De relatieve peilverhoging van de grondwaterstand werd opnieuw weer met geweld omlaag gebracht door o.a. beregingen in de agrarische sector en m.n. de lelieteelt. Eind april stonden de meeste sloten al weer droog! Ons inziens heeft de droogte ook z'n weerslag op de flora van de bermen.

Van de aandachtsoorten:

bijna verdwenen o.a. Waternavel, *Hydrocotyle vulgaris*, (niet alleen droogte maar ook waterkwaliteit). Deze inheemse kritische en indicator-soort, niet verwarren met grote waternavel, *Hydrocotyle ranunculoides*, een invasieve exoot.

Verder achteruit gegaan zijn o.a., Speenkruid, Pinksterbloem, (komt nu hoofdzakelijk alleen nog voor op de taluds aan de Schottenweg), grote Ratelaar, blauw Glidkruid, Kamgras en Tormentil.

Muizenoor waarvan lijkt dat ze verdord, kan een droogte periode vrij goed doorstaan.

Op de standplaats aan de Oosterveenweg heeft ze het iets gemakkelijker. Hier is de grond iets minder droog.

Ondanks dat er eind juli/begin augustus weer wat regen is gevallen is dat bij lange na niet voldoende geweest om het grondwaterpeil omhoog te halen. Gevolg was dat opnieuw op een aantal plekken de droogte inviel.

Soorten die steeds verder oprukken o.a. Glanshaver en Vingerhoedskruid.

De Vingerhoedskruid die hier staat is van oorsprong ontsnapt uit de cultuurtuin evenals Mozes in het biezenkistje, Boshyacint, Krokus, Narcis, Lelie en Sneeuwkllokje. Leuk maar horen hier in de bermen eigenlijk niet thuis!

Bermen die worden ingezaaid met bloemenmengsels zouden dan ook samengesteld moeten worden met soorten die hier van nature horen. Het probleem is echter dat dus de bermen onderhand behoorlijk vermest zijn en alleen grotere en stikstof minnende soorten stand houden. Ook de oeervegetatie laat een beeld van vermesting te zien. Explosief toegenomen is het Liesgras. Eerder liet de oeverzône al gordels van Rietgras, veerdelig Tandzaad en Bitterzoet zien en ook veel gewone Valeriaan. Het veerdelig Tandzaad en Bitterzoet is inmiddels behoorlijk op z'n retour. Ook de aantallen gewone Valeriaan en Moerasspirea nemen af!

26-05-'20.

Deel van de berm aan de zuidzijde van de Oosterveenweg voortijdig gemaaid door onbekend iemand en ook het maaisel laten liggen.

De KNNV heeft naderhand het maaisel afgeharkt.

03-08-'20.

Extra inventarisatieronde aandachtsoorten.

Overweging groeiplaats blauwe Knoop, Oosterveenweg schrikhek, continue markeren met rood/wit lint i.v.m. regelmatig berijden door kerende auto's.

Aan de Schottenweg is een plek met relatief veel Knoopkruid waar we na de laatste bewerking van 2019 de markering hebben laten staan, ook i.v.m. berijden o.a. door zwaar landbouwmaterieel. Continue plekken afzetten met markeerlint is iets wat we liever niet willen! Het oogt lelijk maar *soms* helpt het. Niet altijd want regelmatig moeten we de markering herstellen.

14-11-'20.

De gemarkeerde Koningsvarens vrijgemaaid door KNNV en PV2 zuidberm geheel gemaaid.

Gemarkeerde delen van blauwe Knoop en Knoopkruid niet gemaaid. De vegetatie is hier vrij laag. Deze delen laten we dit jaar staan om optimaal van vermeerdering door zaadzetting te kunnen profiteren. Wel is er hier ook weer handmatig Braam verwijderd.

28-12-'20.

De laatste markering t.pl.v. blauwe Knoop bij schrikhek Oosterveenweg verwijderd.

Eigenlijk hadden we deze markering willen laten staan omdat op dit kwetsbare deel veel met auto's gekeerd wordt. Echter na de zoveelste vernieling heb ik de markering maar weggehaald.

Maaien/klepelen 2020.

De eerste bewerking, week 25, met 2 machines.

Een Klepel/zuig combinatie en een cyclomaaier/zuig combinatie. De cyclomaaier/zuig combinatie is voor 1 dag ingehuurd door de gem. Twenterand op proef en het resultaat van deze machine zal in het voorjaarsoverleg geëvalueerd worden.

Het verschil in bewerking mag aan de hand van deze foto's duidelijk zijn.

Voordat met de bewerking is begonnen is er door de KNNV ter plaatse overleg geweest met de beide machinisten.

Na de bewerking zijn de bermen bekeken en het resultaat was (zoals we al verwachtten), dat de cyclomaaier strak snijdt in tegenstelling tot de klepelmaaier die alles kapot slaat. Ook werd afgesproken met de machinisten om zoveel mogelijk lage vegetatie te laten staan, buiten de gemarkeerde delen om! Dit werd toch verschillend geïnterpreteerd en is er o.i. toch vrij veel lage vegetatie geklepeld. Inzicht en gevoel voor “ecologisch” maaien blijkt essentieel!

Steeds vaker zijn er publicaties over goed ecologisch bermbeheer in diverse vakbladen en recent een uitgave van de provincie Overijssel van 6 mei 2020. En steeds weer komt naar voren dat klepelen eigenlijk geen optie is als het om ecologisch maaibeheer gaat.. Ook het *direct* afzuigen van het materiaal heeft niks met ecologisch maaibeheer te maken!

Volgens diverse rapporten worden met de cyclo-maaier zo'n 30% meer organismen gespaard.

Wij pleiten er dus voor dat in het vervolg in ieder geval gemaaid wordt met de cyclo-maaier.

Dat is dan in ieder geval toch 30% winst voor flora en fauna!

Maar het kan dus altijd nog beter!

De 2^e bewerking is wat later uitgevoerd dan de afgesproken week (37/38)

Week 40 zijn de bermen van de Oosterveenweg geklepeld en een week later de bermen van de Schottenweg. Dat de bewerkingen later zijn gedaan, is gezien het nog steeds groeien van de vegetatie op dat moment, door het mooie zachte weer, niet verkeerd geweest.

Aanbevolen maairondes 2021.

1^e bewerking week 24/25, maaien Braam en dikke pakketten vegetatie. Lage, schrale vegetatie en gemarkeerde delen **niet** maaien

(in overleg met machinist meer lage vegetatie dan in 2020 laten staan!)

2^e bewerking week 39/40, alles maaien m.u.v. gemarkeerde delen.

Wanneer de bewerkingsdatum door weersomstandigheden aangepast zou moeten worden, Dit zo vroeg mogelijk in overleg met de uitvoerder.

Aandachtsoorten.

Te volgen aandachtsoorten flora, bermen Verbindingsleiding Veenschap.

Ontwikkelingen	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Akkerhoornbloem	+	0	0	2	0	0	0
Blauw Glidkruid	+	+	+	+	+	+/-	+/-
Blauwe Knoop	++	++	+	+	+	+/-	+/-
Brede Wespenorchis	8	2	2	1	1	1	1
Dopheide	8	6	?	1	?	0	1
Gele Morgenster	6	0	0	5	8	18	22
Grijskruid	7	4	0	0	---	2	6
Grote Ratelaar	++	++	+	+	+	+/-	-/-
Hazenpootje	----	----	----	---	---	---	---
Hemelsleutel	21	22	?	20	27	21	20
Kraailook.	+++	+++	+++	+++	+++	+++	++
Kale Jonker	2	0	3	23	17	10	6
Kamgras	++	++	++	++	+/-	+/-	+/-
Knoopkruid	++	++	+	++	+/-	+/-	+/-
Koninginnekruid/Leverkruid	1 pol	1 pol +	1 pol +	1 pol +	1 pol	1 pol	1pol -
Koningsvaren	5	6	7	8	7	7	7
Kruipend Zenegroen	----	----	----	1	---	---	1
Muizenoor	+	+	+	++	++	+++	++
Pinksterbloem	++	+	++	++	+	+	+/-
Speenkruid	++	++	++	++	++	+++	++
Stijve Ogentroost	35	30	31	40	40	40 +	26
Struikheide	31	30	?	50	50+	54	43
Tormentil	++	++	++	++	++	+/-	+/-
Vogelmelk	30	63	60	60	60	61	55
Vogelpootje	+	++	+	+	+	--	----
Walstro	+	+	+	+	+	++	++
Waternavel	+	+	?	+	+	-/+	-/+
Wilde Bertram	++	+	+	+	+/-	++	++
Wilde peen	6	2	17	20	15	11	17

Opmerkingen m.b.t. de te monitoren aandachtsoorten.

Blauw Glidkruid:

Evenals in 2019 zijn er minder planten teruggevonden.

Blauwe Knoop:

Aantallen en groeiplaatsen zijn t.o.v. 2019 gelijk gebleven.

Brede Wespenorchis:

Opnieuw 1 zeer mager exemplaar terug gevonden.

Dopheide:

Na 2018 en 2019 van afwezigheid? Nu 1 ex. teruggevonden.

Gele Morgenster:

Op 2 groeiplaatsen totaal 22 ex. Kijken we naar vorige 2 jaren, dan zien we toch een stijging van de aantallen. Gele Morgenster is 1-jarig dus kan ze behoorlijk fluctueren. Het zaad van dit jaar is geoogst en na de 2^e bewerking gezaaid om te zien of ze een “stevige” vaste voet hier in de bermen kan plaatsen.

Grijskruid:

In 2018; 0, 2019; 2 en dit jaar totaal 6 ex. op 2 groeiplaatsen. Is dit een opleving of heeft Grijskruid toch zijn habitat gevonden?

Grote Ratelaar:

Nadat door droogte de soort in 2018 en 2019 behoorlijk is afgenomen, moeten we vaststellen dat door de droogte van dit 3e jaar op rij, de aantallen opnieuw zijn gedecimeerd!

Op de laagste delen langs de oever (die direct beïnvloedt wordt met het water van de Verbingsleiding dat met meststoffen verrijkt is) hield ze redelijk stand maar hier heeft ze te maken met zware concurrentie. Niet alleen van Braam maar ook van Pitrus, die in deze zone net als andere stikstof minnende soorten o.a. Liesgras, welig tieren.

Hemelsleutel:

Totaal teruggevonden; 20 polle(n)(tjes). De groeiplaats aan de Schottenweg tussen de Harmsenweg en de waterleiding (berm zuid) is niet teruggevonden!

Kraailook;

Hoewel nog ruim aanwezig lijkt één van de vrij “*algemene*” aandachtsoorten in aantal achteruit te gaan (Schottenweg tussen Harmsenweg en schrikhek in oostelijke richting, berm zuid).

Kale Jonker;

Dit jaar slechts 6 ex. geteld. Na de hoogste aantallen in 2017 (23 ex.) nemen de aantallen nu jaarlijks weer af.

Kamgras;

De aantallen van Kamgras zijn t.o.v. 2018 en 2019 opnieuw gedaald!

Knoopkruid;

Opnieuw is Knoopkruid op één plek gemarkeerd in een stuk berm waar de vegetatie vrij laag is en werd het zowel met de eerste als de tweede bewerking niet meegenomen. Hier kan optimaal zaadzetting plaats vinden en we hopen dat van hieruit nieuwe groeiplaatsen zullen ontstaan. De aantallen zijn sinds 2018 niet verder achteruit gegaan.

Koninginne-/Leverkruid;

Zwaar beconcurrerd door Braam en Liesgras is de pol is opnieuw iets in omvang afgenomen. Na de reguliere bewerking is het Koninginnekruid door de KNNV vrij gemaaid.

Koningsvaren;

De Koningsvarens, 7 ex. langs het gehele traject, zijn als altijd gemarkeerd om niet te worden geklept. Op een later tijdstip zijn ze “vrij” gemaaid door de KNNV.

Kruipend Zenegroen;

Na 2 jaar van afwezigheid 1 ex. opnieuw teruggevonden

Muizenoor;

De groeiplaats aan de Schottenweg blijft stabiel. De groeiplaats aan de Oosterveenweg is zelfs uitgebreid.

Pinksterbloem;

Dit jaar een nieuw dieptepunt voor de Pinksterbloem. 3 Jaar droogte op rij is er waarschijnlijk de oorzaak van dat er dit jaar minder dan 100 ex. zijn geïnventariseerd.

Speenkruid;

Ook Speenkruid had last van de droogte. Hoewel februari vrij nat was en er tot half maart wel wat water is gevallen is m.n. de hoofdbloei in april toch behoorlijk verdroogd.

Stijve Ogentroost;

In 2019 nog ruim 40 ex. met een positieve opmerking. Dit jaar toch een behoorlijke terugval naar 26 ex.

Struikheide;

Deze soort zal ook wat ingeleverd hebben. Zo’n 10 ex. niet teruggevonden.

Tormentil:

De soort wordt zwaar beconcurrerd en de aantallen lijken opnieuw minder. Normaal bij een lage vegetatie blijft het plantje ook laag en kan het de concurrentie wel aan. Echter bij verruiging moet het klimmen om zonlicht te vangen en verliest het op den duur de strijd.

Vogelmelk:

Hoewel er 6 polletjes minder zijn gevonden, denken we niet dat er minder zijn. Het best om ze te inventariseren is het vroege voorjaar wanneer de grasvegetatie nog laag is. Hoewel ze dan veel op bladeren van grassen lijken is dat toch de beste periode omdat er niet alle jaren bloei is.

Vogelpootje:

Dit jaar niet teruggevonden.

Watervanel:

Van de 2 vindplaatsen in de oeverzone van de Oosterveenweg is de meest oostelijke verdwenen. De vindplaats ten westen van de Hoffmansweg moet zwaar concurreren met het explosief toegenomen Liesgras.

Walstro:

Vanaf 1015 laat Walstro een geleidelijke toename zien, m.n. het deel tussen Hoofdstraat en RW36, daar waar Braam nog niet overheersend is

Wilde Bertram:

Blijkbaar profiteert ook wilde Bertram van de omstandigheden en is op enkele plekken fors toegenomen.

Wilde Peen:

Toch weer een opleving. Van 11 naar 17 ex. Omdat het een 2-jarige plant is kan de soort erg fluctueren. 1- en 2-jarige planten *kunnen* jaarlijks erg verschillen in aantallen!

Opmerking over enkele andere dan de aandachtsoorten.

De Japanse Duizendknoop die vorig jaar (2019) ter plaatse de kop opstak, is blijkbaar met succes bestreden. Ze is niet teruggevonden!

De Bremstruik t.pl.v. PV1 in de noordberm en het exemplaar tussen RW36 en Hoffmanweg is voor de 2^e bewerking niet gemarkeerd omdat we dachten dat dit niet meer nodig was door haar huidige omvang. Helaas hebben we moeten constateren dat markeren toch nodig was geweest. De Bremstruik aan de Schottenweg in de zuidberm is wel blijven staan!

Toegenomen; Kruldistel, Moerasandoorn, Duizendblad

Fors toegenomen, plaatselijk dominant; Glanshaver en in de oeverzone, Liesgras.

En dit zou wel eens de oorzaak van de explosieve groei van Liesgras kunnen zijn.

15-DEC-2020 - Op 1 december 2020 is een belangrijke stap gezet in het verduurzamen van onze leefomgeving. Sinds die dag zijn er namelijk duidelijke en officiële richtlijnen om biodiversiteit in Nederlandse bermen en groenstroken te bevorderen. Het College van Deskundigen van Stichting Groenkeur heeft besloten Kleurkeur definitief vast te stellen als add-on op de beoordelingsrichtlijn Groenvoorziening.

Kleurkeur staat voor meer aandacht voor biodiversiteit in de berm, bijvoorbeeld deze kleine vuurvlinder (Bron: Kars Veling)

Dankzij dit besluit is Kleurkeur nu een keurmerk, waarvan de kwaliteit is geborgd met een onafhankelijke toetsing. Kleurkeur staat voor goed (maai)beheer van bermen en groenstroken. Samen vormen zij het grootste natuurgebied van Nederland! Ze zijn essentieel voor het leven van heel veel dieren en planten. Beheer onder kleurkeur creëert gunstige leefomstandigheden voor flora en fauna voor de langere termijn.

Daarmee maken we Nederland kleuriger! In 2016 is de Vlinderstichting samen met 22 andere partijen de Greendeal Infranatuur gestart. Deze partijen hebben gezamenlijke ambities om Nederland te vergroenen. Er was behoefte aan concrete daden om de biodiversiteit in bermen en groenstroken te verbeteren.

Omdat bij Stichting Groenkeur al bijna 200 bedrijven zijn gecertificeerd die maaiwerkzaamheden uitvoeren, was een samenwerking logisch. Voor Groenkeur is Kleurkeur een goede aanvulling op de bestaande beoordelingsrichtlijn Groenvoorziening.

Na een eerder positief advies van de technische commissies Kleurkeur en Groenvoorziening is het College van Deskundigen akkoord gegaan met de vaststelling van Kleurkeur 2021 als add-on op de beoordelingsrichtlijn Groenvoorziening.

Maaien moet om bloemrijke bermen te houden, maar het gaat om de manier waarop (Bron: Kars Veling)

Het nieuwe schema geldt vanaf 1 januari 2021. De laatste redactionele zaken worden momenteel verwerkt. Binnenkort verschijnt het nieuwe schema online. Abonnees op de nieuwsbrief van Kleurkeur en Groenkeur krijgen automatisch bericht hierover.

De belangrijkste elementen van Kleurkeur zijn:

- Rekening houden met aanwezig flora en fauna
- Goede afstemming tussen opdrachtgever, uitvoerder en andere belanghebbenden
- Vooraf een duidelijk beheerplan
- Werken met opgeleide, vakbekwame mensen
- Niet klepelen (het verhakselen van de vegetatie)
- Tijdig afvoeren van maaisel, om de bodem te verschrallen
- Gefaseerd maaien
- Monitoring van de resultaten.

Meer achtergrond informatie is te vinden op de [site van Kleurkeur](#).

Tekst: Dick Oosthoek, [Stichting Groenkeur](#) en Anthonie Stip, [De Vlinderstichting](#)

Foto's: Kars Veling.